

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Taşra'da Turizm Politikaları Arayışı: Bergama Kermesi

*In the First Years of the Republic Bergama Kermes as an
Example of Tourism Policies in Rural*

Günver GÜNEŞ* - Mine KOCAMAZ**

ÖZET

Bergama kermesi Cumhuriyetin ilk yıllarında başlatılan yurt köşelerinin tanıtılmasındaki ilk faaliyetler arasında yer almaktadır. Uzun yıllar tarihî özelliklerinin ve doğal güzelliklerinin farkına varılamayan Bergama birçok güzelliği ile sessizliğini korumuş, 1937 yılında Mayısın son haftası ilk kermesin gerçekleştirilmesiyle, yurtiçi ve yurtdışından gelen misafirlerini kermes vasıtasıyla Bergama'da buluşturmuştur. 1937 yılı itibarıyla Bergama'nın tüm çehresi değişmiştir. Kermes Bergama'nın kültür, folklor, turizm hareketi ve millî oyunların mektebi olmuştur. Kermesin II. Dünya Savaşı'nın tüm olumsuz koşullarına rağmen devam etmesi, etkinliğin halk tarafından ne kadar benimsenmiş olduğunu da göstermektedir. Ekonomisi tarıma dayalı olan Bergama'nın kermes ile alternatif gelirler oluşturmuş, yurt genelinde tanıtımı için iyi bir fırsat da yaratılmıştır. Kermes insanları ve ülkeleri birbirine yaklaştırırken, Bergama'nın sosyo-ekonomik düzeyinin de yükselmesini sağlamıştır.

İzmir Valisi Fazlı Güleç'in önyak olarak başlattığı Bergama Kermesi çeşitli nedenlerle zaman zaman verilen aralara karşın, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren günümüze kadar gelebilen tek turizm faaliyetidir. Hemen hemen Bergama ile aynı tarihlerde başlamış olan Kuşadası Kermesi artık unutulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında Batı Anadolu'da birkaç kasabada başlatılan ve bugün yalnızca Bergama'da devam ettirilebilen Kermes, Türkiye'nin ilk yerel festivali olma özelliğini taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bergama, Bergama Kermesi, İzmir, Fazlı Güleç, Kozak Yaylası

ABSTRACT

Bergama Kermes is one the first attempts to advertise different places in Turkey in the first years of the Republic. Bergama, whose historical features and natural beauties were not kept aware for many years, became a place where domestic and foreign guests met thanks to the Kermes organized in the last weeks of 1937. It played an important role in many changes in Bergama. Kermes has become a center of culture, folklore, tourism and folk dances in Bergama. Despite all the negative conditions of the Second World War, Kermes could be organized; it represents how popular it is in society as well. The Kermes provided Bergama whose economy used to be based on agriculture with not only alternative incomes, but also a good opportunity to advertise the town all over the country. What's more, helping people and countries to get in touch with each other better, the Kermes also has raised the socio-economic level of Bergama.

Bergama Kermes initiated by Fazlı Güleç, the Governor of İzmir and not to be organized due to various reasons, is the only tourism activity to survive to the present day. Kuşadası Kermes starting with Bergama's almost at the same time is now forgotten. In the first years of the Republic the Kermes launched only in a few towns in Western Anatolia survived only in Bergama in which is the first local festival in Turkey.

Key Words: Bergama, Bergama Kermesi, İzmir, Fazlı Güleç, Kozak Plateau

* Yrd.Doç.Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Aydın
e-posta: ggunes65@gmail.com

** Öğretmen, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi-Aydın

A. Giriş

Bergama Kermesi, Atatürk'ün direktifleriyle İzmir Valisi Fazlı Güleç'in önerdiği ve Osman Bayatı'nın gayretleriyle ilk olarak 22 Mayıs 1937 yılında "Atatürk Şenliği" adıyla doğmuş; sonradan Vali Fazlı Güleç'in teklifiyle "Atatürk şenliği" Bergama Kermesi adını almıştır.

1937'den günümüze kadar aralıksız olarak ilkbaharda Mayıs ayının son haftası gece gündüz yapılan kermes, Türkiye'nin ilk, dünyanın ise Fransa'nın Nice kentinden sonraki ikinci yerel festivalidir. Bergama Kermesi'nin başarıya ulaşmasından sonra Fazlı Güleç'in çalışmalarıyla 1938 yılında Ödemiş Gölcük'te, ardından Kuşadası'nda kermes şenlikleri gerçekleştirilmiştir. Ancak bu kermes organizasyonları II. Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri, ödeneksizlik ve organizasyon eksikliği nedeniyle sadece bir yıl gerçekleşebilmiştir.

Bergama Kermesi, önce Halkevi'nin çalışmalarıyla Osman Bayatı'nın öncülüğündeki bir komite tarafından gerçekleştirilmiş, ardından 1968 yılına kadar Bergama'yı Sevenler Cemiyeti tarafından düzenlenmiş, 1968 yılından sonra da ekonomik zorluklar nedeniyle kermes organizasyonu Bergama Belediyesi'ne devredilmiştir. Kermes Türk turizminin dünyaya açılan bir kolu olarak turizm şenliklerinin başlangıcı sayılmaktadır. Bergama ise, Türkiye'de kermesi gerçekleştiren ilk şehir olması nedeniyle önemlidir.

B. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bergama'nın Sosyo- Ekonomik Durumu

1919-1922 yıllarında Yunan işgali ile tahrip olan Bergama'da nüfus, Cumhuriyetin ilk yıllarında savaşın etkisiyle oldukça düşmüştür. Erkek nüfusu kadın nüfusuna oranla daha azdır. 1935'te toplam nüfus 14.839 kişidir.¹ 1940-1945 döneminde, II. Dünya savaşı yılları olmasına rağmen, Bergama'da %18.3'lük bir nüfus artışı görülmüştür. Bu yıllarda kent nüfusu %23.1, kır nüfusu %16.8 oranındadır. Nüfus içindeki okuryazar oranı %87.4'tür. Bu oran, erkeklerde %92.5, kadınlarda %81.8'dir.²

Bergama idarî yapısı itibarıyla, kaza merkezi ile Kınık, Kozak, Turanlı, Reşadiye isimli dört nahiyeden oluşmuştur.³ Bergama sınırları içinde merkez kaza ile nahiyelere bağlı 168 köy bulunmaktadır. Cumhuriyetin onuncu yılında Bergama ve çevresinde 19.195 hane, 2 kışla, 2 postane, 4 jandarma dairesi, 2 gümrük, 3 belediye, 2 hapisane, 104 mektep, 3 banka, 97 fırın, 1 halkevi, 26 han ve otel, 10 hamam, 105 kahve ve gazino, 1.711 mağaza, 3 eczane, 1 sinema, 32 tabakhane, 80 yağhane, 26 fabrika, 139 cami, 1 havra, 1 kilise mevcuttu. Bergama merkez kaza'da Halk Fırkası, Tayyare Cemiyeti, Himaye-i Etfal Cemiyeti, Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Muallimler Birliği, Esnaf birlikleri gibi sosyal kurumlar faaliyet gösteriyordu. Merkezde dört muhtelif mektep ve kazaya bağlı nahiyeye ve köylerde 18 ilk mektep vardı. Bu mekteplerde 1.400 erkek, 900 kız talebe okullara devam ediyordu. Bergama'da okuma yazma öğreten millet mektebi sayısı da 59

1 Eyüp Eriş, *Atatürk Döneminde Bergama*, İzmir, 1990, s.45.

2 Gözde Emekli, *Bergama'nın Turizm Coğrafyası ve Turizmin Sosyo- Ekonomik Etkileri*, İzmir, 2001, s.64- 66.

3 *1926-1927 Türkiye Cumhuriyeti Salnamesi*, Ankara, 1928, s.648.

idi. Kaza'da 25 yataklı bir dispanser'de 1 doktor, 2 küçük sıhhiye memuru ve 1 pansumancı, 6 hasta bakıcı sağlık hizmetlerini yürütmekteydi. Kazada bir hükümet tabibi ile serbest çalışan iki doktor bulunuyordu. Bununla birlikte, Kaza'da bütün üreticilerini kaygılandıran sıtma hastalığı çok yaygındı.⁴

Cumhuriyetin ilk yıllarında Bergama'da turizm etkinlikleri çok fazla gelişmemiştir. Bu dönemde Bergama turizm açısından sakin günler geçirmektedir. Arkeolojik kazılar 1878'de başlamış ve böylece Bergama'nın antik tiyatroları gün yüzüne çıkmıştır.⁵Ancak bu tiyatrolarda oyunlar oynanmamakta, kültürel faaliyetler görülmemektedir. Zengin kültürel mirasa sahip olan Bergama, 13 Nisan 1934'te Mustafa Kemal Atatürk'ün gelişiyle bu sessizliğini bozmuştur.

C. Atatürk'ün Bergama'ya Gelişi ve Kermes Fikrinin Doğuşu

Atatürk, halkın cahillikten kurtulup üretken ve mutlu olmasını, Cumhuriyet devrimlerini halka yaymaya çalışan halkı birbiriyle kaynaştırarak sosyal ve ekonomik hayatı canlandırıp kültürel aktivitenin önemini vurgulamak istiyordu. Nitekim, Atatürk'ün Bergama'yı ziyareti ile Bergama çehresini değiştirip Atatürk Bergama'sı olacaktır.

Askerî törenle karşılanan Atatürk, ilk olarak askerî tatbikat yaptırarak orduyu denetlemiş, aldığı sonuçtan çok memnun kalarak oradan ayrılmış ve halkla beraber yürüyerek halkevi önüne gelmiştir. Halkevi önüne geldiğinde, yerel müzisyenlerden Hüseyin ve oğlu Hüsnü Şenlendirici'nin müziği eşliğinde Bergama merkez zeybeklerinden Beyin Ali Efe, Kozak Aşağı Cuma köyünden Mehmet Sandık Efe ile beraber Bergama'nın yerel halk oyunlarından Bergama Bengisi'ni oynamaktadırlar. Bunları gören Atatürk heyecanlanır ve yanındaki General Fahrettin Altay'a: "Bak Paşa bak, bütün yurt sanki bu meydan, bu raksı da bütün ulusumuz birlikte yapıyor gibi" diyerek halk oyunlarının önemini vurgulamıştır. Halk oyunlarında gördüğü birlik beraberlik ve cesaret Atatürk'ü çok etkilemiştir. Bu güzel oyunların şenlikler vasıtasıyla bütün yurda duyurulmasını istemiştir.

Sırayla halkevinin, ardından Asklepion'u ziyaret eder. Asklepion ziyareti dönüşü Bergama'dan ayrılan Atatürk, Dikili, Ayvalık yönünde gezisini sürdürmüştür.⁶ Atatürk'ün gezi sırasında Bergamalılardan bazı istekleri olmuştur. Bu istekleri, bir süre sonra kermes düşüncesinin de alt yapısını oluşturmuştur. Atatürk, Bergama'ya gelen yabancı misafirlere konaklaması için üst katının otel, alt katının ise kültür, turizm, toplantı ve sosyal çalışmaların yapılacağı otel inşa edilmesini istemiştir.

Bunlar dışında sportif alanda okçuluk, cirit, cop, kılıç, kalkan, atletizm

4 "Güzel Bergama Tarihi Malumatı, Tabii Hazineleri ve İktisadi Vaziyeti", *İzmir Ticaret Ve Sanayi Odası Mecmuası*, yıl:7, Sayı:1-2, Kanûn-ı Sâni -Ocak 1932, İzmir, 1932, s.15-16.

5 *Bergama Kermesi 1937- 1946*, 1.Baskı, İzmir, 1946, s.7.

6 *Cumhuriyet*, 14 Nisan 1934; *Yeni Asır* 14 Nisan 1934; *Anadolu* 14 Nisan 1934; *Hakimiyet-i Milliye* 14 Nisan 1934; Mehmet Önder, *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, Ankara, 1998, s.255; *Atatürk'ün Nöbet Defteri*, (Derleyen: Özel Şahingiray), Ankara 1955, s.270; *Bergama Kültür ve Sanat Vakfı*, "13 Nisan 1934 Atatürk'ün Bergama'ya Gelişi Anısına" Bergama, 2008.

ve futbol takımlarının kurulmasını ve spor sahası inşa edilmesini, Bergama Belediyesi'nden caddelerin genişletilip ağaçlandırılmasını parklar ve çocuk bahçeleri yapılarak şehrin güzelleştirilmesini, alt yapı çalışmalarına önem vererek şehrin imar planının hazırlanmasını talep etmiştir. En önemli isteği ise; ziyareti sırasında gördüğü Bergama'nın antik dönem yapıları, el sanatları, halk oyunları kültürü ve doğal güzellikleriyle öne çıkan kentin hak etmediği şekilde kaderine terk edilmemesiydi. Bunun için, Bergama'nın gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında tanıtılmasını ve dünya turizmindeki yerini almasını istiyordu. Bunun için de bir şenlik panayır düzenlenmesini, şenliğin de basın yoluyla yayınlanmasını istemiştir. Bu konuda da İzmir Valisi General Kazım Dirik'i görevlendirmiştir.

Atatürk'ün emriyle il yönetiminde, İl Genel Meclisi'nde Bergama konuşulmuştur. Kazım Dirik Trakya Müfettişliği'ne atanınca İzmir Valiliği'ne Fazlı Güleç getirilmiştir. Fazlı Güleç, İzmir Valiliği döneminde Bergama'yı sık sık ziyaret etmiştir. Bergama'ya yerli ve yabancı turistlerin de geldiği bir ortamda Fazlı Güleç'inde bulunduğu bir gün, İstanbul Şehir Tiyatrosu ve Opereti sanatçıları Bergama'ya gelmişlerdir. Gelen misafirler, Akropol Tiyatrosu'ndan çok etkilenmişler ve Bedia ve Behzat adlı sanatçılar Akropol Tiyatrosu'nda bir konser vermeyi hayal etmişlerdir. Bu konuşmaları duyan Vali Fazlı Güleç'in aklına Bergama da tarihi bir gün yaşatılması gelmiştir. Bu olay üzerine Fazlı Güleç, Bergama Halkevi'ne gidip Bergamalılarla bu fikrini paylaşmıştır.⁷ Konuşmada Bergama'da bir şenlik yapılması yönünde ortaya yepyeni bir fikir atılmıştır. Bu fikir herkesi heyecanlandırmıştır. Atatürk'ün önerdiği şenlik üç yıl sonra "Atatürk Şenliği" adıyla doğmuştur. Sonradan vali Fazlı Güleç'in teklifiyle Bergama Kermesi adını almıştır.⁸

Kermes Atatürk'ün direktifiyle, İzmir Valisi Fazlı Güleç'in önderliğinde, Osman Bayatlı'nın gayretleriyle ilk olarak 22 Mayıs 1937 yılında açılmıştır. 1937'den bu yana aralıksız olarak her yıl ilkbaharda bir hafta süren kermes Türkiye'nin ilk, dünyanın ise Fransa'nın Nice kentinden sonraki ikinci yerel festivali olmuştur. Bergama Kermesi, "Ulusal boyutlu doğmuş, uluslar arası nitelik kazanmıştır."⁹ Bu nedenle, sadece Türkiye için değil, aynı zamanda dünya için de önemli bir etkinlik haline gelmiştir.

Bergama kermesinden sonra 1938 yılında Ödemiş Gölcük'te ve Kuşadası'nda kermes kutlamaları yapılmıştır. Ancak bu kermesler çeşitli nedenlerden dolayı Bergama Kermesi kadar uzun soluklu olmamıştır.¹⁰ Bu yönüyle Bergama kermesi, bölgesindeki ve Türkiye'deki diğer kermeslerden ayrılmıştır.

D.1. Birinci Bergama Kermes Komitesi ve Yapılan Hazırlıklar

Kermes eğlenceleri, programının hazırlanması için öncelikle komitenin seçilmesiyle işe başlanmıştır. Yapılan düzenlemeye göre Kermes komitesi, Komite

⁷ *Bergama Kermesi 1937*, Bergama Halkevi, 1.Baskı, Nefaset Yayınevi, İzmir, 1937, s.11- 15.

⁸ Bergama Kültür ve Sanat Vakfı, "13 Nisan 1934 Atatürk'ün Bergama'ya Gelişi Anısına"

⁹ Eyüp Eriş, *a.g.e.* s.57- 59

¹⁰ Günver Güneş, "Cumhuriyetin İlk 50 Yılında Kuşadası'nın Tanıtılmasında Propaganda Araçları Kermeslerden Festivallere" *Geçmişten Geleceğe Kuşadası Sempozyumu Bildiriler*, (Editör: Ayşe, Şerifoğlu), İzmir, 2001, s.547-551

Başkanı Kaymakam Kamil Sapmaz, üyeler CHP Parti Başkanı Hamdi Arıkan, Belediye Başkanı Nafiz Özçelik, Halkevi Başkanı Fehim Kamil Ergin, Müze Müdürü Osman Bayatlı, Tahrirat Katibi Rıza Dinçer, Evkaf Memuru Faiz Tunçer ve Halkevi İdare Memuru Lütfullah Denizer'den oluşmuştur. Komitenin belirlenmesinin ardından hazırlıklara girilmiştir. Buna göre komite İstanbul Şehir Tiyatrosu'nu davet etmiş, Millî oyunlar için tanınmış Kozak Zeybekleri tespit edilmiş, kılıç ve kalkan oynayanlar aranıp bulunmuştur. Atlı cirit ve cop oyunları için hazırlıklar yapılmıştır. Ziyaretçileri karşılamak eski tarihî yerleri de gezdirmek üzere halkevli gençlerden rehber ekibi oluşturulmuştur. Bu rehberlere gerekli bilgileri vermek için kısa süreli bir kurs açılmıştır. Kermes için at koşusu tertip edilmiştir. Kınık, Yuntdağ, Kozak, Madra, Geyikli dağ havalisinde yaşayan kişilerin kıyafetleri, evleri, çalışmaları, adetleri incelenip sergilenmek amacıyla fotoğrafları çekilmiştir. Millî sporlar arasında bulunan ok atma da kermes programına alınacağından okçular grubu hazırlanmıştır. Otel, lokanta ve garnizonlar düzenlenip, otellerde banyo tesisatı yapılmıştır. Servis işinin öğretilmesi için İstanbul'dan Tokatlıyan otel ve garnizonunun şef garsonu davet edilmiştir. 15 Mayıs 1937'yi takip eden günler Bergama için hazırlık dönemi olmuştur. Şehirde genel bir temizlik başlamıştır. Dükkân ve evlerin önleri boyanmış, vitrinler düzeltilmiştir. Gelen misafirlere oteller dışında evlerde misafirlik odalar hazırlanmıştır.

2. Birinci Bergama Kermes Programı

1. Akropol tiyatrosunda şehir tiyatrosu tarafından 3 temsil,
2. Kozak çamlıklarında eğlence ve oyunlar,
3. Çandarlı deniz eğlenceleri,
4. Antikiteleleri ziyaret,
5. Kalkan, ok atma, cirit, cop kaldırma, yerli at koşuları, bengi ve dağlı oyunları,
6. Dikili deniz eğlenceleri.

Kermes için bir de broşür hazırlanmış broşürle halk etkinliğe katılım için teşvik edilmiştir. Broşürde Bergama'nın görünümünden ve tarihî eserlerinden fotoğraflar da yer almıştır.¹¹ Böylece Birinci Bergama Kermesi için hazırlıklar tamamlanmıştır.

3. Birinci Bergama Kermes Eğlenceleri

22 Mayıs 1937 Pazar sabahı Bergama baştanbaşa bayraklar ve çiçeklerle donatılmıştır. Yollara ve konukların oturacağı alanlara Kozak, Yağcıbedir, Yuntdağ, Madra halıları, kilimleri serilmiştir. Bergama, güneşin ilk ışıklarıyla beraber, Kozak'tan şehre inen efelerin zeybeklerin çıkardığı seslerle uyanmıştır. Bu efelerin, zeybeklerin amacı yörelerinin kültürel ve doğal güzelliklerini tanıtmak, ekonomik canlanmayı sağlamak olmuştur. Bayram havası sabahtan başlamıştır. İstanbul'dan İzmir'den Manisa'dan ve çevre ilçelerden konuklarla ve yöre köylüleriyle şehrin

11 , *Bergama Kermesi 1937- 1946*, Bergama'yı Sevenler Cemiyeti, İzmir, 1946, s. 8- 10.

nüfusu bir kat daha artmıştır. Yeni Asır Gazetesi'nin haberine göre Turing Kulübü İzmir'den Bergama'ya seyahat tertip etmiştir.¹² Yeni Asır, Kurun, Vakıf Gazetesi'ne göre nüfus, on bin, Son Posta'ya göre on beş bin, Anadolu Gazetesi'ne göre ise on beş-yirmi bin kişiye ulaşmıştır.

Kermes, İzmir Valisi Fazlı Güleç'in açılış konuşmasıyla başlamıştır.¹³ Açılış konuşmasından sonra kermesin 1. günü başlamıştır. Kermesin 1. gününde davullar eşliğinde millî kıyafetleriyle Kozaklı 20 efe, baş oyun Bengi ile oyuna başlamışlardır. Ardından Sandık Efe, Hasan Çakı Efe, Katip Efe ve Kulaksız Efe Harmandalı oynamışlardır. 12 Zeybek ve kızan da Arpacılı dağlı oyunları oynamışlardır. Kaşıkçı Köyü efelerinden Musa Tunçer, Ali Rıza Poyraz, Mehmet ve Hasan Efelerin dörtlü oyunu ile coşkulu bir ortam yaşanmıştır.

Zeybek oyunlarının ardından 4 kişilik kılıç kalkan ekibi alana çıkmıştır. Kılıç kalkan ekibi ikişerli grup halinde kılıç ve kalkan kullanmada ustalıklarını göstermişlerdir. Avcıların ok ve tüfekli gösterileri yapıldıktan sonra alana atlılar dolmuştur. Atlılar iki takıma ayrıldıktan sonra başlama işaretiyle ellerindeki ciritleri karşı takım oyuncusuna değdirmeye çalışırken, karşıdan gelen ciritlerden de korunmaya çalışmışlardır. Oyunu kazananlara ödül verilmiştir.

Birinci günün gecesinde Halkevinde İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun oyunu sergilenmiştir. Şehir tiyatrosunun 1937 yılı için repertuarında antik tiyatrodan oynanabilecek bir oyun olmadığı için oyun düşünüldüğü gibi Akropol açık hava tiyatrosunda oynanmıştır. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun Bergama'da bulunması, Bergama'da tam bir bayram havası yaratmıştır. Kermesin 2. günü antikite ziyaretleriyle geçmiştir. Halkevinde şehir tiyatrosu ikinci oyununu sergilemiştir.¹⁴

Kermesin üçüncü günü Dikili'de, dördüncü günü ise Çandarlı'da deniz eğlenceleri ile geçmiştir. Kermes şenlikleri yapılan plaj binasında gerçekleşmiştir. Dikili ve Çandarlı'da kıyılar sandallarla gezilmiştir. Gençler yağlı direk oyununu oynamışlardır. Bu oyunun ardından yüzme yarışları yapılmıştır.¹⁵

Kermesin son günü Kozak günü olmuştur. Program gereğince kozakta her köy ürettiklerini çam ağaçlarına tutturmuşlardır. Kozak köylüleri konuklarına çay ocakları kurup çay kahve ikram etmişlerdir. Bir ağacın altında Kozağın Kaplan köylüleri fıstıklarını, bir başka ağacın altında Güneşli köylüleri yağlarını, peynirlerini, bir başka ağacın altında da Aşağı Beyliler üzümünü, ballarını, Yukarı beyliler tersyüz çizmelerini, Çamavlılar halılarını, Karaveliler kilimlerini doğal vitrinlerde sergilemişlerdir. Binlerce insan fıstık çamlarının gölgesinde çayırlar üzerinde oturmuş oynayan zeybekleri seyretmişlerdir. Zeybek oyunları büyük bir ilgiyle izlendikten sonra İzmir Halkevinin temsil kolu çamlar arasında kurulan sahnede "İstiklal"i oynamışlardır. Bu oyun eski Bergama zamanının açık hava

12 "Kermes Eğlencelerinde Onbin Kişi Bulundu", *Yeni Asır*, 23 Mayıs 1937.

13 Gürbüz Bağana, "Bergama Birinci Kermesi", *Bergama Belleten*, sayı: 2 Ekim 1992, s.27.

14 Bergama Kermesi 1937- 1946, s.12. Dikili ve Çandarlı Bergama'nın denize bağlantılı olan zeytin ağaçlarıyla kaplı iki bucağıdır. Çandarlı'nın iki limanı vardır. Plaj limanına Vali Fazlı Güleç plaj binası yaptırmıştır.

15 Gürbüz Bağana, "Bergama Birinci Kermesi", s.28.

tiyatrosuna benzemiştir. Oyun çamların altında büyük bir heyecanla izlenmiştir. Kozak'ta öğleden sonra 30 kişiyle cirit oyunu oynanmıştır. Cirdin ardından çama çıkma yarışması başlamıştır. Kermesin son gününde hayvancılığı himaye etmek için koşular tertip edilirken, Ayvalık Akınspor ile Bergama Halkevi bir futbol maçı gerçekleştirmişlerdir. Maç 5-3 Bergamalı gençlerin üstünlüğü ile sona ermiştir.¹⁶

Kermes devam ederken 1938 yılında gerçekleştirilecek ikinci Kermes için de komite bir takım kararlar almıştır.¹⁷ İlk kermesin başarıyla sonuçlanmasının ardından CHP, ikinci ve daha sonraki kermesleri himaye etmiş ve daha büyük bir teşkilatla etkinliğe sahip çıkmıştır. İlerleyen yıllarda tekrarlanan kermeslerin başarılı olmasında parti ve merkezî yönetimin yanında, yerel yönetimin de sahip çıkmasının etkisi büyük rol oynamıştır.

E. Sonuç

Bergama Kermesi, Cumhuriyetin ilk yıllarında başlatılan yurt köşelerinin tanıtılmasındaki ilk faaliyetler arasındadır. Tarihî özelliklerinin ve doğal güzelliklerinin farkına varılmayan Bergama, birçok güzelliğiyle sessizliğini korurken, 1937 yılındaki kermesin gerçekleşmesiyle Bergama'nın bütün dostlarını, yurtiçi ve yurt dışından gelen bütün misafirlerini kermes vasıtasıyla Bergama'da buluşturmuştur. 1937 yılı itibarıyla Bergama'nın tüm çehresi değişmiştir. Kermes, Bergama'nın kültür, folklor, turizm hareketi ve millî oyunların mektebi olmuştur.

Kermesten önce yapılan yurt gezilerinde sadece müze gezilirken, kermesle birlikte Bergama'nın tüm tarihî yapıları ve doğal güzellikteki mekânları da gezilmeye başlanmıştır. Ekonomisi tarıma dayalı Bergama için kermes ile birlikte yeni bir alternatif doğmuştur. Çeşitli yerlerden gelen misafirler, getirdikleri kültürün yanında ekonomik katkı da sağlamıştır. İnsanları ve ülkeleri birbirine yaklaştıran turizm, insanların hayat tarzlarında gelenek ve göreneklerinde bilinçlenme yaratmıştır. Kermes Bergama'nın sosyo-ekonomik düzeyinin yükselmesini sağlamıştır. Ulusal ve yerel basın kermes ile yakından ilgilenmiş, günü gününe bütün gelişmeleri muhabirleri aracılığıyla okurlarına ulaştırmıştır.

Cumhuriyetin 14. yılında İzmir Valisi Fazlı Güleç'in çalışmalarıyla başlayan kermes kutlamaları kısmî eksikliklere rağmen olsa günümüze kadar aralıksız devam etmiştir. Kermes, Bergama'nın yerli yabancı turistlere daha iyi tanıtılması ve bölgenin sosyal ekonomik, doğal ve kültürel güzelliklerinin tanıtılması için önemli bir araç olmuştur. Bergama Belediyesi'nin girişimleri ile tarihsel önemine daha fazla vurgu yapılan organizasyonun önümüzdeki yıllarda bölgenin sosyal ve ekonomik açıdan canlanmasına büyük yararlar getireceği düşünülmektedir.

16 "Bergama Kermes Eğlenceleri; Dün Bergama'da Bir Futbol Maçı Yapıldı", *Yeni Asır*, 26 Mayıs 1937.

17 *Bergama Kermesi 1937- 1946*, s. 24.

F. KAYNAKÇA**Gazete Ve Dergiler**

Akşam-İstanbul

Anadolu-İzmir

Bergama Belleten-Bergama

Bergama Sevgisi-Bergama

Cumhuriyet-İstanbul

Folklor *Doğru*-Ankara

Hakimiyet-i Milliye-Ankara

İzmir Ticaret Ve Sanayi Odası Mecmuası-İzmir

Kurun-İstanbul

Son Posta-İstanbul

Ulus-Ankara

Yeni Asır-İzmir

Kitap Ve Dergiler

Atatürk'ün Nöbet Defteri, (Derleyen: Özel Şahingiray), Ankara, 1955.

Atatürk ve İzmir, (Şadan Gökovalı ve Arkadaşları), İzmir, 1981.

Bergama Kermesi 1937-1946, Bergama'yı Sevenler Cemiyeti, 1. Baskı, İzmir, Dost Yayınları, 1946.

Bergama Kermesi 1937, Bergama Halk Evleri Yayını, 1. Baskı İzmir, Nefaset Basımevi, 1937.

Bergama, Bergama Halkevi Yayını, İzmir, Ticaret Basımevi, 1945.

Bergama Halkevi, İzmir, Bilgi Matbaası, 1935.

1926-1927 Türkiye Cumhuriyeti Salnamesi, Ankara, 1928.

1927-1928 İzmir Vilayet İstatistiği, İzmir, 1929.

Dirik, K. Doğan, *Atatürk'ün İzinde Vali Paşa Kazım Dirik*, Güner Yayınları, İstanbul, 2008.

Emekli, Gözde, *Bergama'nın Turizm Coğrafyası Ve Turizmin Sosyo-Ekonomik Etkileri*, İzmir, 2001.

Emir Abdullah, "Festivaller", *Folklor Doğru*, sayı:27, Ocak- Şubat 1973, Ankara 1973.

Eriş, Eyüp, *Atatürk Döneminde Bergama*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları 1, İzmir, 1990.

-----, *Bergama'nın Uygarlık Tarihi Bakırçay Üçlemesi*, İzmir Bergama'nın Ticaret Odası Kültür Yayınları I, 2003.

-----, *Bergama Uygarlık Tarihi Bakırçay İlçesi*, İzmir Bergama Ticaret Odası Kültür Yayınları, 2003.

Güneş, Günver, "Cumhuriyetin İlk Yılında Kuşadası'nın Tanıtılmasında Propaganda Araçları Kermesinden Festivallere", *Geçmişten Geleceğe Kuşadası Sempozyumu Bildiriler*, İzmir, 2001.

Önder, Mehmet, *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1998.